

„Çünkü altına sığınabileceğim bir saçak yoktu”

Mehmet Tarhan'la yapılan bu görüşme Ocak 2006'da İspanyolca ç kan „Diagonal” gazetesinde yayımlandı. Yazılan sorular Mehmet, Ekim 2005'de son açlık grevinde iken yazılan olarak yayımlandı. Açlık grevinin nedeni, kendisine yapılan kötü uygulamadır.

Merhaba Cristina,

Biliyorsun soruların bana ulaşması oldukça uzun bir zaman aldı. Benim cevaplamak üzere kalemi elime almam da zaman aldı; çünkü tatsız şeyler yaşandı ve duygularım, düşüncelerim o kadar çalkantılıyken cevaplarımın benden uzak düşmesinden çekindim. Bugün açlık grevinin 10. günü ve henüz tam bir dinginlik sağlayamamış olsam da soruların cevaplayacağım. Çünkü birkaç güne kadar ciddi bir algı ve dikkat dağıtıcılığına içine düşebilirim. Seni tatmin eder mi bilmiyorum ama umuyorum. Bu arada sana ve yardımcı olan herkese teşekkür ederim. Yirim :) Sormadan geçemeyeceğim: Nerden buldun bu sorular? Bu kadar „kazık” soruyu ard arda hiç görmedim :)

Kendinden bahseder misin? İspanyol solcular na kendini nasıl tanıtır ve Türkiye halkına?

Mehmet Tarhan: Sanırım birinden bahsedecek en son kişi o kişinin kendisidir ama deneyeceğim. Ben Mehmet 27 yaşındayım ve 6 aydır bir askeri cezaevindeyim. 2001 Ekim’inde vicdani reddimi açıkladım ve o günden bu yana düşünce-söz-eylem bütünlüğümü sağlama gayretindeyim. Aslında o basitçe açıklaması bu yolda atılmış ilk adımdır. O günün her anlamda dolaptan çıktığı gün olduğunu söyleyebilirim.

Taşralıyım ve köylü bir ailenin çocuğuyum. Çocukluğumun geçtiği dönem etnik milliyetçiliğin körüklendiği bir dönemdi ve ben doğuştan öteki yani kürdüm. Askeri darbe sonrası sinik bir ortamda büyüdüm ve genellikle sinik bir çocuktum. Sürekli birilerinin gözüne girmeye çalışırdım: Annem, babam ya da öğretmenler. Özellikle aile dışında „kürt ama iyi”, „kürt ama başarılı”, „kürt ama türkçesi düzgün” gibi amaçlar için çaba sarfedip durdum. Ergenlikle eşcinsel olduğumu keşfettim; bunu kendime itiraf etmem çok uzun zaman almıştı da camdan korunağım tuzla buz olmuştu bu keşifle. Çünkü artık hiçbir amaç telafi edemezdi.

Bu sırada devlet görevlisi olarak henüz 17 yaşındayken iç savaşın sürdüğü Diyarbakır-Lice’ye gittim. Orada yaşayanların gözünde TC, TC’nin temsilcisi olarak kendilerini gören ordu ve polis gözünde kürt olmamın da katkısıyla ötekiydim. Bu bana tarafların dışında kalma zorluğunu yaşattı ama bugün baktığımda bunu da bir şans olarak görüyorum. Şiddet döngüsüne girmememi belki de bu arada kalmışlığa borçluyum. Çatışmalar ve benim kendi içimde yaşadığım çatışmalar sistemle bağ kurmamı engelledi. Ve süreç yavaş yavaş beni açığa çekmeye zorladı.

Aynı zamanda ilk gençliğimi yaşıyor, kimliğimi tanımlamaya çalışıyordum. Sonuçta gördüğüm kimlik beni bir seçime zorladı ve ben de saklanmaktan vazgeçmeyi seçtim. Rutinin devamı için bedel ödemek istemedim. Bu yüzden yaşam çizgimi kırardım. Kaos GL ve Lambdaistanbul ile çalıştım. Aynı zamanda antimilitarist çalışmaların içinde yer almaya ya da bu çalışmalar desteklemeye çalıştım.

Toplum dediğimiz çokluğu belli bir yönde dönüştürme kaygısı asla olmadı. Kendim için de yön belirlemedim ama sürekli bir sorgulama (içsel) halini devam ettirdim. Sonuçta geldiğim nokta; şiddetsiz ve ayrımsız bir dünya için kendi üzerimde çalışma ve ulaştığımız düşünceleri, söz ve eylemle örnekleme ihtiyacı oldu ve şu anda bu ihtiyacı gidermeye çalışıyorum.

Bunun dışındaki ne söylemeliyim bilmiyorum. Her ne kadar bu durumdan nefret etsemde oldukça seradan biriyim. Cezaevinden önce bir yayınevinde çalışıyordum ve hayatım ofis ile ev arasında geçiyordu. Burada da odamda geçiyor ve diğer tüm tutsaklar ne yapıyorsa onu yapıyorum.

Askerlik Kurumu senin için ne anlama geliyor?

Mehmet Tarhan: Ordular devletlerin sopasıdır ve sadece devletler birbirine karşı kullanılmakla kalmaz bu sopya. Türkiye gibi bir darbeler ülkesinde ya da İspanya da bu çok daha kolay anlaşılır sanırım. İşte askerlik kurumunun asıl işlevi burada ortaya çıkıyor. Türkiye’de halen en güvenilir kurum olarak ordu görülüyor. Anketlerde % 80'lere varan bir oran söz konusu. Sabık bir kuruma bu oranda güven duyulması „Ordu millet” mitinden kaynaklanıyor. Bu mitin topluma empoze edilmesindeki en önemli araçta askerlik. Cumhuriyet Tarihine ve Türklerin uluslaşmasınabaktı ğ m zda ordu rejimin banisi e hamisi olmas fat ıyla her zaman ön planda yer almıştır.

Militarizm broşürünü hazırlarken Türkiye’de modern ordunun kurulduğu yer olan ve halen en büyük kuruluşlardan birisi olan Selimiye Kışlasının „Torna-tesviye Atölyesi” olarak nitelendirmiştik.

Zorunlu askerlik ile toplumun bir bölümü olan erkekler bu torna tezgahından geçirilerek itaat eden ve sonrasında kuracağı ailelerde itaat bekleyen insanlara dönüşüyor. Bu militarizmin hanelerin içine kadar işlemesi anlamına geliyor. Tabii ki birey hiyerarşik bir yapılanmanın içine doğmak durumunda kalıyor.

Askerlik; kadınlar, eşcinselleri, sakatlar ve çocuklar dışlayarak kendisine bir normal tanımları yaratıp, bu tanımla toplumda yaygınlaştırıyor. Heteroseksüel erkek, rejimin tercih ettiği, kendisinden saydığı kişiye dönüşüyor. Geriye kalanlar ya safra ya da korunacak mal. İşin etnik temelde olduğu kadar dinsel temelde de ayrımları yarattığı da göz önünde bulundurulmalı.

Kıyasla askerlik kurumu bir vatandaş tipi yaratır. Bu tipe uymayanlar uymaya zorlanır ya da aşağılar. Şiddet kültürünü ve hiyerarşiyi sorgulanamaz bir kültür dönüştürür. Varlık nedenini ve gelecekte var olmasını gerektirdiği fikrini bu kültür dayandırır. Ötekiler yaratmak zorundadır bu süreçte. Bu ötekiler sürekli bir tehlike oluşturmalıdır ya da insanlar buna inanmalıdır. Bu, insanların sürekli tehlike altında olduğuna inanmalarına sanırım terör diyebiliriz. İşte biraz sivri ama iyi anlatan bir tanım: Askerlik kurumu; erkek, heteroseksüel, bedensel ve zihinsel olarak normlara uygun bir terör örgütüdür. Benim için askerlik kurumunun ifade ettiği şey bu.

Ne için uğraş veriyorsun?

Mehmet Tarhan: Uğraş verdiğim şey, daha önce de söylediğim gibi düşünce-söz-eylem bütünlüğümü sağlayabilmek. Kendimi dürüstçe ifade edebilmek. Bunun için toplumsal bir dönüşüm beklemektense kendi yaşamında sürekli bir dönüşüm hali yaratmak. Tüm bunları yaparken de en azından militarizm ve içkin olduğu tüm ayrımcılıklar biçimlerine ortak olmamak. Soruların sadece kendime sormakla yetinmiyorum, bu da aslında genel bir sarsıntı; en azından herkesten bir kez daha içsel sorgulama beklediğimi gösteriyor olmalı. Ütopyam ise şiddet ve tüm ayrımcılıklardan arınmış bir dil yaratmak.

Bu uğraşın aşağıdakilere nasıl açıklarsın? annene: kırsal kesimden gelen genç bir Türk askerine: Türk ordusunun yüksek rütbeli madalyalı mareşallerine:

Mehmet Tarhan: İşte en kazık soru :) Anneme, bir askere ya da mareşale (TSK’da mareşal yok ama) açıklarken farklı cümleler kullanacağımı zannetmiyorum. Nitekim bugüne kadar da öyle olmadı. Temel olarak bireyin kendi yaşamın örgütlenme ve kendi yaşam hakkında karar verme hakkı üzerinde duruyorum. Vatan, millet, bayrak gibi manevi değerler hakkında sorular sormuyorum. Yani ezber bozma çalışması yapıyorum. Askerlik hizmetini „Vatan borcu” olarak ifade eden birine „üretenin kim olduğunu, yani kimin kime borçlu olduğunu” soruyorum örneğin. Askerliğin gerekli olduğuna inanan birine nedenlerini soruyorum. Her neden yeni sorulara, yeni sorulara verilen cevaplarda yeni sorulara götürüyor. Kendi fikirlerimi paket olarak ortaya koymaktansa, karşımdakinin gittiği yer çok farklı olsa da sürekli soru soruyorum.

Yazık ki bir çok savaşa şahit oluyoruz ve uysularla ilgili değerlendirmeler de; annemde de, askerde de, bir subayda da pek farklı olmuyor. Savaşın kazananın olmadığına herkes farkında. Kazanın asla toplumlar, insanlar adına olmadığı açıkça ortada. Çünkü bu savaşlara neden olan emperyalist güçler amaçlarını gizlemeyecek kadar arzular artık. Ulaşılan sonuçlar benzer olsa dahi herkes, ya da büyük çoğunluk realiteyi öne sürerek „imkansızlık” ve „güçsüzlük” bahaneleri arkasına sığınıyor.

Burada büyük soru geliyor: „İnsan insan yapan şey iç huzurunu sağlama kaygısı değil mi? Bu yolda tercih yapma yetisi değil mi?”

Vicdani reddin hakk ında aç klama yaparken niçin cinsel kimliğinden bahsediyorsun? Bu ikisi aras ında nas l bir ilişki var?

Mehmet Tarhan: Daha önce de bahsetmiştim: Red aç klamam bir çok anlamda dolaptan ç kmak için att ğ m önemli bir ad md . Eşcinsel olduğum için askerlik yapmayı reddediyor değildim. Tabii ki eşcinsel olmam militarizmi sorgularken etnik kimliğim kadar etkili olmuşturç fakatr bu özel vurgunun birkaç nedeni vard :

Öncelikle ordu eşcinselleri „çürük” raporu arac l ğ yla damgal yor; bu raporu verinceye kadar da rektal muayeneden ilişki an ında fotoğraf istemeye kadar bir çok yolla aşağı l yor. Yaz k ki bu konuda bir değişiklik olmad . İşin kötüsü; eşcinsel birey bu aşağı lanmalara gönüllü oluyordu. Eşcinsel olmanın aşağı lk bir şey olduğu düşüncesini bir eşcinselle daha iyi nas l empoze edebilirsiniz? Deklarasyonda bu konuya at fta bulunarak orduya „Eşcinsellik hastal k değ ildir, bu şekilde aşağı layamazs n z doğru değil” derken, eşcinsellere de „Sizi aşağı lamalar na izin vermeyin. Birini eşcinsel olduğu için aşağı lamak as l aşağı lk davran ş t r.” demek istiyordum. Ordu d ş l ad klar arac l ğ yla bir normaş tip yarat yor ve d ş lananlar gerekçeleri ne olursa olsun sessiz kald kça sürecin nirengi noktas ı olmak gibi önemli bir işlevi yerine getiriyorlar.

Tablonun tamam na dikkat çekmek istedim k sacas . Bu yüzden kad nlar n ret aç klamalar n önemli buluyorum. Onlar askerlik yapmama ve öyle ya da böyle militarizmin d ş nda kalma karar l l klar n n dayanağ n bedenlerinin bir bölümünden kurtard lar. Nazan nas l ki militarizme karşı duruşunu „çünkü vajinam var” diye aç klamad ysa, ben de „çünkü erkeklerle yat yorum” diye aç klamıyorum. Yine de antimilitaristler aras ında bile kad nlar n ret aç klamas n , benim aç klamamdan daha saçma bulanlar oldu. Sorum şuydu hep: „Peki, beni neden desteklediniz? Pipim var diye mi?” Birey olarak kabul görmenin k staslar n askerlik kurumunda da, antimilitarist çevrelerde de benzer görmek üzücü ve militiarizm, heteroseksizm ve ataerkinin içkinliği üzerine daha fazla düşünmek gerekiyor.

Eşcinsel olduğumu belirttiğim cümlelerin o metinde yer alması n n belki de en önemli nedeniydi bu gerekliliği hissetmem.

Kimler sana destek veriyor? Senin için, dayan ş ma ne anlama geliyor?

Mehmet Tarhan: Tutuklanmam sonrasında „Mehmet Tarhan ile Dayan ş ma İnisyatifi (MTDİ)” kuruldu. Bunun içinde birçok gruptan insan yer al yor. Bunun d ş nda en büyük desteğim ailem. Beni desteklemelerinin d ş nda, bana güç veren as l olarak süreç boyunca sergiledikleri duruş . Ne annem ne ablam ne de kardeşim bir kurban yak n tavr tak nmad lar. PAYDAY, Uluslararası Af Örgütü gibi birçok uluslararası örgüt yan ında dünyanın birçok yerinden kişisel destek mesajlar da ald m. Türkiyedeysen antimilitaristler, anarşistler, İHD, Lambdaistanbul, Kaos GL, Yeşiller gibi gruplardan destek al yorum.

Lambdaistanbul’un kulland ğ bir slogan var, eşcinsellere yönelik: „Ne yanlış n ne yalnız.” İnsan evlad ı konformist bir yarat k ve adaptasyon gücünde çok yüksek. Hakl olduğuma tamamen inan yor olsam da bunu birilerinden duymak ihtiyac duyuyorum. Yoksa teslim olmak ya da al şmak işten değil.

Ayr ca annem başta olmak üzere d ş ar daki herşey için kayg lan yorum. San r m dayan ş ma kişinin önündeki sorunla ilgilenmesini sağlayacak zemini haz rlay p gerekli enerjiyi vermek. Bu anlamda destek olan herkese teşekkür etmeliyim.

Sana dava aç ld ğ n öğrendikten sonra, kendini en mutlu ve en zor hissettiğin andan biraz bahsedebilir misin?

Mehmet Tarhan: Aç kcas ı bu sorundan pek hoşlanmad m. Bu bir his sadece. Belki de 6 ayd r yaşad ğ m birçok sahneyi tekrar yaşamama neden olduğu içindir. Yaz k ki tekrar yaşamayı istemeyeceğim kadar kötü deneyimlerdi bunlar. Annemi duruşma salonunda görüşüm sevindiriciydi ama ayn zamanda üzücüydü de. Yine mektup ald ğ mda seviniyorum ama bu mektup ya da kartlar hücrenin kilidini ne taraf ında olduğunu sordurduğunda ac ı da veriyor. Zaman birbirinden ay rabilir parçalar olarak alg layam yorum. Sadece zaman değil olaylar da. Bu iki sorunaevap vermeyi istesemde beceremeyeceğim. Özür dilerim.

Benim gözlemlerime ve arařtırmalar ma göre Türkiye (senin vatan n :) tarihinde çok fazla kahramanl klarla ve kahramanl k öyküleriyle dolu bir ülke. Sen de kendini bir kahraman gibi görüyor musun?

Mehmet Tarhan: Aç kcas gözlemine ve tespitine tamamen kat l m yorum. Kahramanl k hikayelerinin ve kahramanlar n bu imgeleme kat l m tarihsel olarak çok yeni. Uluslaşma süreciyle beraber diyebiliriz. Uluslaşma badiresinden geçmiş diğer ülkelerdekinden ne az ne de fazla bence. Mesela bana „sen bir kahramans n” yaz l kartlar en çok İngiltere´den geliyor. Hatta Türkiyede daha çok bir „aptal” olarak görülüyorum. En iyi yorumla „ç lg n”. Kendimi kahraman olarak görmek hoşuma gidebilirdi, ve yaşam m da kolaylaştırabilirdi belki. Ama yaz k ki yapt ğ m n kahramanca yani insanüstü bir şey olduğuna inanm yorum. Her insan n yapmas gerektiği gibi düşüncelerimi dillendiriyor ve davran řa dönüştürüyorum. Üstelik bunu başkalar için değil, kendim için yap yorum. Benim için kolay olan bu. Ayr ca kendimden fedakarlık etmeyecek kadar da bencilce davran yorum; dürüst biri olma uğraş m feda etmiyorum. Siz hiç herkesin yapabileceği bir şeyi yapt ğ için; bencil birine kahraman dendiğini duydunuz mu?

Vicdani ret özgür bir tav r olmas na rağmen peşine esareti getiriyor. Peki sen bu özgür tavr n kaynağ n nerede ve nas l buluyosun?

Mehmet Tarhan: Sisteme dahil olmak aç s ndan şanss z ama onu sorgulama aç s ndan oldukça şansl bir olarak görüyorum kendimi. Kendi kimliğimle, dürüstçe. Çünkü alt na s ğ nabileceğim bir saçak yoktu. Taşral Kürt ibne :) Bir seçim yapt m. Kolay olan seçtim. Kendimle cebelleşerek yaşamaktansa; sistemle cebelleşmek pahas na da olsa kendi yaşam m üzerinde irademi kulland m. Geldiğim noktaya gelmeye zorunluydum yani.

Dünyada yaşanan pek çok şey bana utanç veriyor ve bu utançtan kurtulmaya, en az ndan hafiflemeye çal ř yorum. San r m sergilediğim davran şlar n büyük çoğunluğu bu utanç duygusundan kaynaklan yor. Bu utanç öyle büyük ki; bundan bir an olsun kurtulmak için yapacağ m herhangi bir şey karş l ğ nda ödeyeceğim hiçbir bedel gözüme fazla görünmüyor. Reddimi aç klad ğ m 27 Ekim 2001 günü hissettiğim şey utanç değildi.

Umar m sorular na cevap alabilmişsindir. Tekrar teşekkür ederim. Görüşmek üzere.

Mehmet Tarhan